

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยนี้ มุ่งที่จะศึกษา การจัดการศึกษาแบบเรียนร่วมของเด็กที่มีความต้องการพิเศษทางการศึกษาในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่ ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาเป็นกรอบความคิดของการวิจัยในครั้งนี้ไว้ดังนี้

1. ความหมายของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ
2. ความหมายการเรียนร่วม
3. ความเป็นมาของการเรียนร่วม
4. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการเรียนร่วม
5. รูปแบบการเรียนร่วม
6. การจัดการศึกษารูปแบบเรียนร่วม
7. นโยบายและการดำเนินงานการจัดการศึกษา
8. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ความหมายของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ

ในอดีตที่ผ่านมาคนทั่วไปมักคุ้นเคยกับคำว่า “เด็กพิการ” ปัจจุบันไม่ใช่คำดังกล่าวแล้ว เพราะเหตุที่ว่าจะทำให้เกิดการตีตราเด็กมากเกินไป กลุ่มที่เกี่ยวข้องกับเด็กที่มีความต้องการพิเศษได้พยายามหาคำศัพท์อื่นเพื่อทดแทนคำดังกล่าวคำว่า “เด็กที่มีความต้องการพิเศษ” ได้นำมาใช้ทดแทนคำว่า “เด็กพิการ” ในปัจจุบันมีผู้เชี่ยวชาญให้ความหมายของคำดังกล่าวไว้ ดังที่ ผดุง อารยะวิญญู (2533 : 1) ได้กล่าวว่า เด็กที่มีความต้องการพิเศษซึ่งมาจากคำภาษาอังกฤษว่า “Children with Special Need” หมายถึง เด็กที่มีความต้องการทางการศึกษาแตกต่างไปจากเด็กปกติในด้านเนื้อหา วิธีการ และการประเมินผล

ในความหมายข้างต้นนั้น ได้ให้ความสำคัญของความแตกต่างระหว่างบุคคลในการจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ต้องมีความเข้าใจในด้านเนื้อหา วิธีการ และการประเมินผลในการจัดการเรียนการสอนสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษกลุ่มต่าง ๆ ในการนิยามความหมายของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ได้ให้ความหมายในเชิงการจำแนกประเภทของเด็กกลุ่มดังกล่าวไว้ 9 ประเภท ได้แก่ เด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็น เด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา เด็กที่มีความบกพร่องทางร่างกายและการเคลื่อนไหว เด็กที่มีปัญหาทางการเรียนรู้ เด็กที่มีปัญหาทางพฤติกรรม เด็กออทิสติก เด็กที่มีปัญหาทางการพูดและภาษา เด็กที่มีความบกพร่องซ้ำซ้อนและเด็กที่มีความสามารถพิเศษ(สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ 2544 : 4)

นอกจากการให้ความหมายในลักษณะการแบ่งตามประเภทของเด็กแล้ว พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 (2542 : 16) ได้กล่าวถึงการจัดการศึกษาสำหรับบุคคลซึ่งมีความบกพร่องทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ สังคม การสื่อความหมายและการเรียนรู้ หรือมีร่างกายทุพพลภาพ หรือบุคคลซึ่งไม่สามารถพึ่งตนเองได้หรือไม่มีผู้ดูแลหรือด้อยโอกาส

โดยสรุปแล้วความหมายของเด็กที่มีความต้องการพิเศษหมายถึงเด็กที่ต้องการความช่วยเหลือพิเศษที่แตกต่างไปจากเด็กปกติหรือบุคคลปกติ และรวมถึงเด็กที่มีความบกพร่องทางร่างกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญา การเรียนรู้ ตลอดจนพฤติกรรมทั้งนี้ต้องได้รับการช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ ทั้งทางการแพทย์ การศึกษา และการปรับตัวเข้าสังคม

ความหมายการเรียนร่วม

การจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษสามารถจัดขึ้นได้ทั้งในโรงเรียนพิเศษและสามารถจัดขึ้นในระบบโรงเรียนปกติ การจัดการศึกษาที่จัดขึ้นในโรงเรียนปกติเป็นรูปแบบของการจัดการเรียนการสอนแบบเรียนร่วมซึ่ง ผดุง อารยะวิญญู (2533 : 188) ให้ความหมายของการเรียนร่วมไว้ว่า เป็นการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษวิธีหนึ่ง ได้นำเด็กที่มีความต้องการพิเศษเข้าเรียนร่วมในชั้นเดียวกับเด็กปกติเพื่อทดแทนวิธีเดิมที่จัดการเรียนเป็นกลุ่มตามประเภทของความพิการ

จากนิยามดังกล่าว ได้เน้นหลักในการนำเด็กเข้าเรียนกับเด็กปกติซึ่งมีความสอดคล้องกับผู้เชี่ยวชาญทางการศึกษาพิเศษ ในการนำเด็กที่มีความต้องการพิเศษเข้าเรียน โดยอาจเข้าไปในลักษณะการทำกิจกรรมร่วมกันหรือการเรียนร่วมกัน ซึ่งสอดคล้องกับ บังอร ดันปาน (2535 : 6-7)

กล่าวว่าการเรียนร่วมคือการรวมเอาเด็กพิเศษเข้าไปในระบบการศึกษาปกติต้องมีการร่วมกิจกรรม และใช้เวลาในช่วงใดช่วงหนึ่งในแต่ละวันระหว่างเด็กปกติ กับเด็กพิเศษ

นอกจากการนำเด็กเข้าเรียนร่วมในโรงเรียนเพื่อมุ่งผลทางด้านการเรียนรู้แล้ว คาร์นิ อูทซ์ตันกิจ (2538 : 14) ได้กล่าวว่า การเรียนร่วมเป็นการจัดเด็กพิการที่เรียนอยู่ในโรงเรียนหรือสถานศึกษาเฉพาะสำหรับเด็กพิการ เพื่อเข้าเรียนอยู่ในโรงเรียนปกติแต่การเรียนร่วมไม่ได้มีเพียงการส่งเด็กพิการเข้าไปในโรงเรียนปกติเท่านั้น แต่ยังมีความครอบคลุมถึงการพัฒนาความสัมพันธ์ทางสังคมอันดีระหว่างเด็กปกติและเด็กพิการแต่ ทั้งนี้ต้องมีการจัดโปรแกรมการเรียนการสอนร่วมกัน ตลอดจนต้องมีการจัดเวลาในการเรียนร่วมแตกต่างกัน ซึ่งขึ้นอยู่กับความพิการของเด็กแต่ละคน

ความสัมพันธ์ทางสังคมและการทำกิจกรรมร่วมกันเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งที่โรงเรียนเรียนร่วมต้องตระหนักถึงความสำคัญในการทำกิจกรรมร่วมกันซึ่ง ศรียา นิยมธรรม (2539 : 33) ได้กล่าวว่า เป็นการให้โอกาสเด็กพิการในการเรียนรู้ และในการทำกิจกรรมต่าง ๆ เหมือนเด็กปกติคนอื่น ๆ การเรียนร่วมนอกจากมีองค์ประกอบในการส่งเสริมกิจกรรมร่วมกันและการให้โอกาสแก่เด็กที่มีความต้องการพิเศษเหมือนเด็กคนปกติคนอื่น ๆ ดังที่ เบญจา ชลธารันนท์ (2544 : 1) ได้กล่าวว่า การเรียนร่วม คือ การที่เด็กที่มีความต้องการพิเศษได้รับโอกาสที่เข้าเรียนร่วมกับเด็กปกติทั่วไปโดยได้รับการสนับสนุนช่วยเหลือจากบุคลากรในโรงเรียนทุกฝ่ายให้สามารถเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียนได้อย่างเหมาะสมสอดคล้องกับความต้องการจำเป็นทางร่างกาย อารมณ์ สังคม จิตใจ สติปัญญา และการเรียนรู้เพื่อพัฒนาศักยภาพของเด็กสูงสุดและยังได้ให้ความหมายของการเรียนร่วมไว้ คือ การศึกษาสำหรับเด็กทุกคนโดยรับเข้ามาเรียนรวมกัน ตั้งแต่เริ่มเข้ารับการศึกษาและจัดให้มีบริการพิเศษตามความต้องการของเด็กแต่ละคน และการเรียนร่วมนอกจากจะจัดขึ้นในโรงเรียนระดับประถมศึกษา แต่ยังมีขอบเขตครอบคลุมถึงโรงเรียนในระดับก่อนประถมศึกษา ระดับประถมศึกษาและระดับมัธยมศึกษาด้วย (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2544 : 5)

สรุปแล้วความหมายของการเรียนร่วม ไม่ได้มีความหมายเพียงเพื่อการนำเด็กที่มีความต้องการพิเศษเรียนกับเด็กปกติในโรงเรียนเท่านั้น แต่การเรียนร่วมควรต้องเข้าใจถึงลักษณะองค์ประกอบอื่น ๆ ที่จำเป็น เช่น กิจกรรมที่จัดให้ควรมีความเหมาะสมสำหรับเด็กแต่ละคน ตลอดจนต้องคำนึงถึงบริการสนับสนุนอื่น ๆ ที่จำเป็นและต้องเน้นให้เด็กมีพัฒนาการทางด้านสังคมที่ดีด้วย

ความเป็นมาของการเรียนร่วม

ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงทั้งแนวคิดและรูปแบบการจัดการศึกษาพิเศษ ความเป็นมาของการจัดการศึกษาพิเศษ ผู้วิจัยได้สรุปความเป็นมาของการเรียนร่วมในต่างประเทศ และความเป็นมาของการเรียนร่วมในประเทศไทยได้ดังนี้

ยุคก่อนคริสตศักราชมีความเชื่อว่าคนแข็งแรงเท่านั้นที่มีประโยชน์ ดังนั้นทารกที่เกิดมา ถ้าพิการก็จะถูกฆ่าทิ้ง (บั้งอร ดันปาน, 2535 : 9) ในสมัยกรีกโรมันหรือเมื่อประมาณ 3,500 ปี ไม่ได้ให้ความสนใจแก่เด็กเหล่านี้มากนัก ประชาชนในสมัยนั้นเรียกเด็กเหล่านี้ว่า คนโง่เขลา (idiot) เด็กเหล่านี้ไม่ได้รับการดูแลจะถูกนำไปปล่อยให้ตายที่เชิงเขา (วาริ ธิระจิตร, 2541 : 5)

ยุคกลางมีการเปลี่ยนแปลงแนวคิดเกี่ยวกับบุคคลที่มีความบกพร่องด้านต่าง ๆ มากมาย การปฏิบัติต่อบุคคลกลุ่มนี้ดีขึ้นโดยให้รับการฝึกฝนและฟื้นฟูสมรรถภาพ (บั้งอร ดันปาน, 2535 : 9) ในยุคนี้มีความเชื่อว่าคนที่มีลักษณะผิดปกติเป็นผลมาจากการกระทำของวิญญาณที่บาปและชั่วร้าย ผู้คนจึงไม่เข้าใกล้เพราะเกรงว่าจะเป็นตัวนำโชคร้ายมาให้ตนเอง คนพิการจึงถูกกีดกันและจัดชั้น สิทธิ (วาริ ธิระจิตร, 2541 : 5)

บั้งอร ดันปาน (2535 : 10) ได้กล่าวว่าการเรียนร่วมในประเทศเยอรมันตะวันตกได้มีการจัดขึ้นเป็นครั้งแรก ซึ่งมีการจัดเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินเรียนร่วมกับเด็กปกติ และในปีคริสตศักราช 1960 ประเทศฝรั่งเศส อังกฤษ และสหรัฐอเมริกาได้มีการเคลื่อนไหวเพื่อให้เด็กพิเศษเข้าเรียนร่วมในสังคมมากขึ้น โดยการจัดให้เด็กพิเศษเรียนร่วมกับเด็กปกติให้มากที่สุดเพื่อสนองนโยบายทางการศึกษาเพื่อให้เด็กทุกคนได้มีโอกาสเท่าเทียมกัน

จะเห็นว่าในการจัดการเรียนร่วมในต่างประเทศ ได้มีการเปลี่ยนแปลงแนวคิดขึ้นตามยุคต่าง ๆ มีแนวโน้มที่ปฏิบัติต่อกันดีขึ้นตามลำดับ ส่วนในด้านความเป็นมาของการเรียนร่วมในประเทศไทยนั้น โครงการพัฒนศึกษาศูนย์พัฒนศึกษาแห่งชาติ (2529 : 2) ได้กล่าวว่า เริ่มต้นมาช้านานแล้วแต่ไม่ได้มีการบังคับเด็กไทยทุกคนต้องเข้าเรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเด็กที่มีความพิการ ผู้วิจัยได้สรุป ความเป็นมาของการเรียนร่วมในประเทศไทยดังนี้

พุทธศักราช 2478 การตราพระราชบัญญัติประถมศึกษาภาคบังคับ ประกาศยกเว้นให้เด็กพิการไม่ต้องเข้าเรียน พุทธศักราช 2482 นางสาวเจนเนวีฟ คอลฟิลด์ สตรีตาบอดชาวอเมริกันได้ริเริ่มก่อตั้งโรงเรียนสอนคนตาบอดกรุงเทพมหานคร พร้อมด้วยคณะบุคคลร่วมจัดตั้งมูลนิธิช่วยคนตาบอดแห่งประเทศไทยในพระบรมราชินูปถัมภ์และในปีพุทธศักราช 2494 ได้จัดการเรียนการสอนให้แก่เด็กพิการประเภทต่าง ๆ ได้แก่ เรียนช้า ตาบอด หูหนวก ร่างกายพิการ และมีอาการเจ็บป่วยเรื้อรัง โดยทดลองเปิดโครงการและโรงเรียนพิเศษเฉพาะความพิการ ซึ่งกรมสามัญศึกษา

เป็นผู้จัดตั้ง หน่วยทดลองเยาวชนหูหนวกชั้น 1 ห้องเรียนในโรงเรียนเทศบาล 17 โรงเรียนโสมนัส-
วิหารใน เขตกรุงเทพมหานคร ในปีต่อมา มีการจัดตั้งมูลนิธิเศรษฐเสถียรขึ้น โดยร่วมมือกับ
กระทรวงศึกษาธิการ เพื่อเปิดเป็น โรงเรียนสอนคนหูหนวก ต่อมาได้เปลี่ยนชื่อมาเป็นมูลนิธิ
อนุเคราะห์ คนหูหนวกแทน โดยใช้ที่ดินพร้อมอาคารของคุณหญิง โตะนรเนติบัญญัติกิจบริจาค
เป็นสถานที่เรียน ปัจจุบันเปลี่ยนชื่อเป็น โรงเรียนเศรษฐเสถียร ในปีพุทธศักราช 2507 สมเด็จพระ
นางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ได้โปรดเกล้าโปรดกระหม่อมทรงรับมูลนิธิอนุเคราะห์คนหู
หนวกไว้ใน พระบรมราชินูปถัมภ์ จึงมีชื่อใหม่เป็นมูลนิธิอนุเคราะห์คนหูหนวกในพระบรม
ราชินูปถัมภ์ มี การส่งนักเรียนพิการตาบอดได้เข้าเรียนร่วมกับนักเรียนปกติชั้นในระดับชั้น
มัธยมศึกษาที่ โรงเรียนเซนต์คาเบรียล กรุงเทพมหานครเป็นครั้งแรก โดยความช่วยเหลือของ
มูลนิธิคนตาบอด แห่งประเทศไทยในปีพุทธศักราช 2499

ในปีพุทธศักราช 2500 กระทรวงศึกษาธิการ ได้จัดให้มีการทดลองนำเด็กเรียนซ้ำเพื่อเข้า
เรียนร่วมใน โรงเรียนปกติระดับประถมศึกษาของกรุงเทพมหานครขึ้นเป็นครั้งแรก 7 แห่ง คือ
โรงเรียนพญาไท โรงเรียนวัดชนะสงคราม โรงเรียนวัดพญาไย โรงเรียนวัดหนึ่ง โรงเรียน
วัดนิมมานรดี โรงเรียนสามเสนนอก และโรงเรียนวัดชัยชนะสงคราม และในปีพุทธศักราช 2501
กรมสามัญศึกษา อนุมัติให้กองการศึกษาพิเศษจัด โครงการสอนเด็กเจ็บป่วยด้วยโรค โปลิโอขึ้น
ใน โรงพยาบาลศิริราช และมีการก่อตั้งมูลนิธิสงเคราะห์คนพิการเพื่อช่วยเหลือในการฟื้นฟู
สมรรถภาพสำหรับเด็กเหล่านี้ ซึ่งต่อมาได้เปลี่ยนชื่อเป็นมูลนิธิอนุเคราะห์คนพิการในพระบรม
ราชูปถัมภ์ของสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี และจัดตั้งศูนย์บริการเด็กพิการขึ้นที่อำเภอ
ปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี เพื่อช่วยเหลือเด็กพิการที่ยากจน และมีภูมิลำเนาอยู่ในต่างจังหวัดหรือไกล
จากโรงพยาบาล ระหว่างปีพุทธศักราช 2504-2508 มูลนิธิอนุเคราะห์คนพิการร่วมกับกองการศึกษา
พิเศษ จัดตั้ง โรงเรียนสอนเด็กพิเศษขึ้น โดยมีบุคลากรฝ่ายบริหาร และทำการสอนจากกองการศึกษา
พิเศษ สังกัดกรมสามัญศึกษาทั้งในระดับชั้นประถมศึกษาและในระดับชั้นมัธยมศึกษา ต่อมาได้มี
การอนุมัติงบประมาณเพื่อก่อสร้างอาคารเรียนเพิ่มเติม สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี
พระราชทานชื่อให้ว่า โรงเรียนศรีสังวาลย์ และมูลนิธิอเมริกันเพื่อคนตาบอดโพ้นทะเล (American
Foundation Overseas for the Blind) ได้จัดโครงการทดลองสอนคนตาบอดให้เรียนร่วมกับเด็กปกติ
ใน โรงเรียนระดับประถมศึกษาเขตกรุงเทพมหานคร และได้ขยายโครงการออกไปยังส่วนภูมิภาค

ในปีพุทธศักราช 2505-2507 มีการจัดตั้งมูลนิธิช่วยคนปัญญาอ่อนแห่งประเทศไทยขึ้น
ในพระบรมราชินูปถัมภ์ และมีการจัดชั้นเรียนพิเศษใน โรงพยาบาลปัญญาอ่อนเพื่อสอนเด็ก
ปัญญาอ่อน อายุระหว่าง 7-15 ปี และจัดกลุ่มตามระดับ ความสามารถเป็น 3 กลุ่ม คือ ระดับเรียนได้
ระดับฝึกได้ และระดับปัญญาอ่อนรุนแรง โดยกรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข เป็นผู้ขอจัดตั้ง

โรงพยาบาลและดำเนินการดังกล่าว ในปีพุทธศักราช 2503 จากการสุ่มตัวอย่างขององค์การอนามัยโลก เพื่อสำรวจจำนวนบุคคลปัญญาอ่อนที่อยู่ในประเทศไทย พบว่า มีประมาณร้อยละ 1 ของพลเมืองทั้งประเทศ

พุทธศักราช 2507 โรงพยาบาลปัญญาอ่อนได้รับพระราชทานนามจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชเป็นโรงเรียนราชานุกูล พร้อมทั้งพระราชทานรายได้จากการฉายภาพยนตร์ส่วนพระองค์ เพื่อให้ให้จัดสร้างอาคารเรียนภายในบริเวณโรงพยาบาลด้วย ต่อมากรมสามัญศึกษาได้ขยายการเปิดชั้นเรียนร่วมสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินประเภทหูตึงขึ้นในโรงเรียนพญาไท ซึ่งเป็นชั้นเรียนในลักษณะพิเศษคู่ขนานกับชั้นประถมศึกษาปกติ มีครูการศึกษาพิเศษเป็นผู้สอนและฝึกแก้ไขการพูด ชั้นเรียนร่วมในลักษณะนี้ยังคงดำเนินการอยู่จนกระทั่งปัจจุบันนี้ แม้ว่าจะมีโครงการจัดชั้นเรียนร่วมลักษณะอื่น ๆ เกิดขึ้นด้วย

ในระหว่างปีพุทธศักราช 2512-2516 กรมการฝึกหัดครูอนุมัติการจัดตั้งศูนย์ทดลองสอนเด็กหูพิการชั้นเด็กเล็กในวิทยาลัยครูสวนดุสิต พร้อมทั้งเปิดสอนวิชาการศึกษาพิเศษในระดับปริญญาเป็นแห่งแรก ในปีพุทธศักราช 2513 ได้จัดให้เด็กอนุบาลปกติเข้ามาเรียนร่วมกับเด็กอนุบาลหูตึง เป็นวิธีการจัดการเรียนร่วมแบบหนึ่ง ที่เรียกว่า Reversed Integration และเมื่อปีพุทธศักราช 2516 จึงได้ส่งเด็กหูตึงเข้าเรียนในระดับชั้นประถมศึกษา ณ โรงเรียนพญาไท

ในระหว่างปีพุทธศักราช 2520-2531 มูลนิธิช่วยคนปัญญาอ่อนในพระบรมราชินูปถัมภ์ได้ประกาศจัดตั้งโรงเรียนสำหรับเด็กและบุคคลปัญญาอ่อน โดยได้ขยายงานไปสู่ภูมิภาคหลายแห่ง เช่น ได้มีการเปิดโรงเรียนปัญญาอ่อนและได้รับความร่วมมือกับกองการศึกษาพิเศษในด้านบุคลากร ต่อมาขยายงานจัดตั้งโรงงานในอารักขาฝึกอาชีพบุคคลปัญญาอ่อนในโรงเรียนและที่ศูนย์ฝึกวิชาชีพหญิงจังหวัดนครปฐม ในปีพุทธศักราช 2524 ได้ขยายงานไปสู่ภาคเหนือโดยจัดตั้งศูนย์สงเคราะห์บุคคลปัญญาอ่อนภาคเหนือที่จังหวัดเชียงใหม่ ปีพุทธศักราช 2526 ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่จังหวัดอุดรธานีและปีพุทธศักราช 2530 ในภาคใต้ที่จังหวัดสงขลาซึ่งต่อมาเปลี่ยนชื่อเป็นโรงเรียนสงขลาพัฒนาปัญญาแล้วโอนให้เป็นโรงเรียนของรัฐไป

ในระหว่างปีพุทธศักราช 2523-2530 กองการศึกษาพิเศษกรมสามัญศึกษาได้ขยายการจัดการศึกษาแก่เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาโดยรับโอนโรงเรียนกาวีละอนุกูลที่อยู่ในจังหวัดเชียงใหม่ เดิมคือโรงเรียนกองทัพบกอุปถัมภ์กาวีละวิทยา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนและจัดตั้งโรงเรียนอุบลปัญญาอนุกุลจังหวัดอุบลราชธานีเป็นโรงเรียนสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาแห่งที่สองของประเทศ นอกจากนี้ยังขยายการเปิดชั้นเรียนพิเศษสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาให้เข้าเรียนร่วมในโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์อีก 4 แห่ง ในภูมิภาค คือ จันทบุรี กาญจนบุรี เลย และสุราษฎร์ธานี

ต่อมาได้จัดตั้งโรงเรียนชุมชนปัญญาอนุกุลและโอนโรงเรียนสงขลาพัฒนาปัญญาจากมูลนิธิช่วยคนปัญญาอ่อน ฯ อีก 1 โรงเรียน ในปีพุทธศักราช 2529 สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ดำเนินการจัดการเรียนร่วมภายใต้ชื่อโครงการพัฒนารูปแบบการจัดการประถมศึกษาสำหรับเด็กพิการร่วมกับเด็กปกติโดยมอบให้สำนักงานการศึกษากรุงเทพมหานคร ได้ดำเนินการทดลองจัดการเรียนร่วมสำหรับเด็กพิการชั้น 2 ประเภท คือ เด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินและเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาที่โรงเรียนพญาไท โรงเรียนราชวินิต และโรงเรียนวัดเวตวันธรรมมาวาส รวมทั้งศึกษาวิจัยสร้างเครื่องมือและสื่อด้วย ในปีพุทธศักราช 2531 กรมการฝึกหัดครูได้มอบให้วิทยาลัยครูสวนดุสิตจัดให้มีการบริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มแก่เด็กพิเศษและครอบครัวโดยมีจุดมุ่งหมายให้คำแนะนำพ่อแม่ ผู้ปกครอง ในการเลี้ยงดูเด็กพิการที่มีอายุแรกเกิด-7 ปี เพื่อให้มีพัฒนาการไปตามขั้นตอนเช่นเดียวกับเด็กปกติ โดยเริ่มต้นมาจากการให้บริการเด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็น แต่ในปัจจุบันได้ขยายงานบริการโดยให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มสำหรับเด็กพิการทุกประเภท และเมื่อเด็กมีความพร้อมก็จะเข้าเรียนร่วมกับเด็กปกติและเข้าเรียนร่วมในชั้นระดับอนุบาล และระดับประถมศึกษาต่อไป

ในปีพุทธศักราช 2533 สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้ขยายงานการจัดการเรียนร่วมไปยังสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดต่าง ๆ และมีการขยายผลการจัดการเรียนร่วมได้ครบทุกจังหวัดเมื่อปีพุทธศักราช 2538 (สำนักพัฒนาการฝึกหัดครูสำนักงานสถาบันราชภัฏ, 2543 : 4-7)

ดังนั้นความเป็นมาทางด้านการศึกษาพิเศษได้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปทั้งในระบบแนวคิด และการปฏิบัติไปในทิศทางที่ดีขึ้น ลดช่องว่างระหว่างความพิการและความไม่พิการน้อยลง ในด้านการจัดการเรียนร่วมเป็นส่วนหนึ่งในการลดช่องว่างดังกล่าวซึ่งมีความเป็นไปได้สูง ในปัจจุบันรูปแบบการจัดการเรียนร่วมมีแนวคิดที่เปลี่ยนไปในลักษณะการเรียนรวมซึ่งเป็นแนวคิดใหม่ ในการจัดการการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษในปัจจุบัน

แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการเรียนร่วม

แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนร่วมเป็นสิ่งสำคัญในการที่จะทำให้เกิดความเข้าใจในการจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษทางการศึกษา ปัจจุบันมีแนวคิดที่มีแนวโน้มเปลี่ยนไปจากอดีตมาก เพราะการที่มีความพยายามนำเด็กที่มีความต้องการพิเศษเข้ามาอยู่ในสังคมปกติมากที่สุดซึ่งในอดีตเด็กเหล่านี้ถูกกีดกันทางด้านต่าง ๆ เช่น การศึกษา การแพทย์ และการดำรงชีวิตปกติในสังคมการเปลี่ยนแปลงของโลกทำให้แนวคิดนี้เปลี่ยนไป เด็กที่มีความต้องการพิเศษมีสิทธิ

และโอกาสเสมือนคนปกติในสังคม ได้รับโอกาสในการอยู่ร่วมในสังคมมากขึ้น ดังนั้นแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการเรียนร่วมเป็นสิ่งสำคัญในการที่จะช่วยให้เด็กที่มีความต้องการพิเศษได้มีโอกาส ทางการศึกษาในระบบโรงเรียน ดาร์ณี อุทัยรัตน์กิจ (2538 : 13-16) ได้กล่าวว่า แนวคิดในการจัด การศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษให้สอดคล้องกับกระแสโลกาภิวัตน์และบรรลุเป้าหมาย ไว้ 3 ประการ คือ ภาวะปกติ (Normalization) การเรียนร่วม (Mainstreaming) และสภาพแวดล้อม ที่มีความจำกัดน้อยที่สุด (The Least Restrictive Environment Principle) ในด้านภาวะปกติซึ่งเป็น พื้นฐานมาจากสังคมวิทยา หลักการของภาวะปกติ คือการสนับสนุนด้านสิทธิของคนพิการในสังคม ให้มีการดำรงชีวิตที่ไม่ถูกจำกัดและแบ่งแยกออกจากสังคม สนับสนุนความเสมอภาค ความยุติธรรม และการยอมรับคนพิการเข้าสู่สังคม และสิ่งสำคัญที่สุด คือ การที่คนพิการได้รับการยอมรับนับถือ จากสมาชิกในสังคมในระดับเดียวกันกับคนปกติ การเรียนร่วมนั้นเป็นแนวคิดในการนำเด็กพิการ หรือเด็กที่มีความต้องการพิเศษเข้าเรียนในโรงเรียนปกติ ตามหลักการนี้ผู้ปกครองควรมีส่วนร่วมใน การจัดแผนการศึกษาด้วย และในด้านการจัดสภาพแวดล้อมที่มีความจำกัดน้อยที่สุดนั้นมีลักษณะ คล้ายคลึงกันหลักการเรียนร่วม แต่เน้นเรื่องการจัดวางตัวบุคคลและบริการที่จัดให้เด็กพิการใน ด้านที่แตกต่างกัน

ในด้านความเชื่อพื้นฐาน มีแนวคิดหลักของการจัดการศึกษาพิเศษ สำนักงาน คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2541 : 13) ได้กล่าวว่า เด็กแต่ละคนมีความแตกต่างกัน ด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญา และเด็กแต่ละคนมีพื้นฐานต่างกันจึงจำเป็นต้องเรียนรู้ เพื่อปรับตัวเข้าหากัน และให้ทันกับโลกที่กำลังเปลี่ยนแปลงและเด็กแต่ละคนย่อมมีความสามารถ ต่างกัน การศึกษาจะช่วยให้ความสามารถของเด็กปรากฏเด่นชัดขึ้นในสังคมมนุษย์ย่อมมีทั้งคนปกติ และคนพิการซึ่งไม่สามารถแยกคนพิการออกจากสังคมปกติได้ เด็กที่มีความต้องการพิเศษมี ความต้องการและความสามารถทางการศึกษาแตกต่างจากเด็กปกติ ดังนั้นการจัดกิจกรรมในด้าน การเรียนรู้ควรจะต้องมีรูปแบบและวิธีการที่แตกต่างจากเด็กปกติ เพื่อให้เด็กได้มีศักยภาพใน การเรียนรู้ได้อย่างเต็มที่ ทั้งนี้ยังมีแนวคิดในด้านการดำเนินการพัฒนาโรงเรียนทั้งระบบเพื่อการ เรียนร่วมไว้ 4 ด้าน คือ

1. การบริหารจัดการซึ่งเป็นบทบาทหน้าที่ที่ผู้บริหาร โรงเรียนและผู้ที่เกี่ยวข้องทำหน้าที่ อำนวยการ ส่งเสริม สนับสนุน ประสานงาน นิเทศ ควบคุม กำกับ ติดตาม ประเมิน แก้ไข พัฒนา ปรับปรุง การดำเนินงานหรือกิจกรรมต่าง ๆ ในระบบโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับ นโยบาย เป้าหมาย และวัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษาตามบทบาทหน้าที่อย่างเหมาะสม ประกอบด้วยกำหนดยุทธศาสตร์การเรียนร่วมไว้ในรัฐธรรมนูญโรงเรียนกำหนดโครงการเรียนร่วม ในแผนปฏิบัติการซึ่งประกอบด้วย การสำมะโนนักเรียน การจัดทำระบบข้อมูลสารสนเทศ

การประชาสัมพันธ์ การจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียน การรับนักเรียน คัดแยก ส่งต่อเด็ก การจัดวางตัวบุคคลและการพัฒนาบุคลากร การจัดทำโปรแกรมการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP) การกำกับติดตาม การนิเทศการประเมินและรายงาน

2. การจัดการเรียนรู้เป็นบทบาทหน้าที่ของบุคลากรในโรงเรียนที่มีหน้าที่ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามหลักการและจุดมุ่งหมายของหลักสูตรจนมีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ตามหลักสูตรกำหนด และสามารถพัฒนาวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อให้ ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้อย่างหลากหลายเหมาะสมตามศักยภาพของผู้เรียน ประกอบด้วยความรู้จักเด็กเป็นรายบุคคล การวางแผนการการพัฒนาเด็กที่มีความต้องการพิเศษเป็นรายบุคคล การประเมิน ปรับปรุง และรายงาน

3. กิจกรรมส่งเสริมเป็นกิจกรรมที่บุคลากรทุกฝ่ายในโรงเรียนจัดขึ้นเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ในโรงเรียน ประกอบด้วยบรรยากาศกิจกรรมที่เอื้อต่อการพัฒนาทั้ง 4 ด้าน และการสนับสนุนให้มีชมรม หรือกลุ่มสนใจ

4. กิจกรรมชุมชนสัมพันธ์ เป็นกิจกรรมที่บุคลากรในโรงเรียนร่วมกันจัดขึ้นเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้โดยให้ผู้ปกครองชุมชนและหน่วยงานองค์กรที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการทุกขั้นตอน และเป็นเครื่องมือสำคัญในการเชื่อมโยงการเรียนรู้ระหว่างโรงเรียน และชุมชนเพื่อมุ่งขยายการเรียนรู้เข้าสู่ชุมชนอย่างมีส่วนร่วม ประกอบด้วยการมีส่วนร่วมทุกฝ่าย คือ ด้านงบประมาณ ด้านการพัฒนาเด็ก ด้านการใช้ทรัพยากรร่วมกัน ด้านการแลกเปลี่ยนเรียนรู้

ส่วนแนวคิดด้านการจัดบริการทางการศึกษาที่เหมาะสมสำหรับเด็กอาจไม่เพียงพอ จำเป็นต้องคำนึงถึงสภาพแวดล้อมของเด็กเหล่านี้ด้วย ทั้งในด้านร่างกาย จิตใจ และสังคมซึ่งมีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าตัวเด็ก และเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพของเด็กกลุ่มนี้ด้วย ซึ่งสอดคล้องกับหลักการการศึกษาเพื่อคนทุกคน (Education for All) เป็นการจัดการศึกษาแบบบูรณาการ โดยให้เด็กทุกคนรวมทั้งเด็กพิการด้วยได้เข้าเรียนร่วมในชั้นเดียวกัน จะทำให้ไม่เกิดการแบ่งแยกหรือเกิดความแตกต่างในสังคม (คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2543 : 11-19)

รูปแบบการเรียนร่วม

การจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษมีการจัดรูปแบบไว้ ในโรงเรียนพิเศษ และรวมทั้งการจัดการศึกษาแบบเรียนร่วม ผดุง อารยะวิญญู (2533 : 189-191) ได้กล่าวถึงรูปแบบการจัดการเรียนร่วมไว้ 6 รูปแบบ ดังนี้

1. ชั้นเรียนปกติเต็มวัน นักเรียนเรียนในชั้นเรียนปกติเต็มเวลาโดยอยู่ในความรับผิดชอบของครูประจำชั้น
2. ชั้นเรียนปกติเต็มวันและบริการปรึกษาหารือ นักเรียนเรียนในชั้นเรียนปกติเต็มเวลาโดยอยู่ในความรับผิดชอบของครูประจำชั้น แต่มีผู้เชี่ยวชาญซึ่งเป็นบุคคลที่มีประสบการณ์ ทั้งในเรื่องการศึกษาปกติและการศึกษาร่วมให้การปรึกษาหารือ เช่น นักจิตวิทยา ครูการศึกษาพิเศษ ซึ่งเป็นครูเดินสอน หรือครูการศึกษาพิเศษทำหน้าที่เป็นครูสอนเสริมในโรงเรียน บุคคลเหล่านี้จะไม่สอนเด็กโดยตรงแต่ทำหน้าที่เป็นผู้คอยแนะนำช่วยเหลือครูประจำชั้นหรือครูประจำวิชา และจัดหาบริการสื่ออำนวยความสะดวกต่าง ๆ เพื่อให้การเรียนร่วมประสบผลสำเร็จ
3. ชั้นเรียนปกติเต็มวันและบริการครูเดินสอนซึ่งมีนักเรียนเรียนในชั้นเรียนปกติเต็มเวลาโดยอยู่ในความรับผิดชอบครูประจำชั้นแต่ต้องได้รับการช่วยเหลือสนับสนุนโดยตรงจากครูที่เดินสอนตามตารางที่กำหนดหรือเมื่อมีความจำเป็น ครูเดินสอนอาจเป็นนักกายภาพบำบัด นักกิจกรรมบำบัด ครูแก้ไขการพูดหรือครูการศึกษาพิเศษที่เดินทางไปให้บริการตามโรงเรียนต่าง ๆ แก่เด็กพิการทั้งในและนอกห้องเรียน นอกจากนี้ยังให้บริการช่วยเหลือแก่ครูปกติโดยตรงด้วย เช่น ช่วยครูปกติในกรณีที่เด็กบางคนต้องการการสอนเสริมหรือปรับพฤติกรรม
4. ชั้นเรียนปกติเต็มวันและบริการสอนเสริม มีนักเรียนเรียนในชั้นเรียนปกติเต็มเวลาโดยอยู่ในความรับผิดชอบของครูประจำชั้นแต่ได้รับการสอนเพิ่มเติมหรือสอนซ่อมเสริมจากครูการศึกษาพิเศษที่ประจำที่ห้องสอนเสริมตามกำหนดตารางการเรียน โดยให้นักเรียนมาเรียนกับครูสอนเสริมบางเวลาบางวิชา ครูสอนเสริมอาจสอนเนื้อหาที่เด็กมีความบกพร่องหรือทักษะที่เด็กมีความต้องการจำเป็นพิเศษ เช่น ทักษะการทำความคุ้นเคยกับสภาพแวดล้อมและการเคลื่อนไหว (Orientation Mobility) สำหรับเด็กตาบอดหรือภาษามือสำหรับเด็กหูหนวกโดยอาจสอนเฉพาะบุคคลหรือกลุ่มเล็ก ๆ ได้ ในปัจจุบันครูสอนเสริมจะใช้เวลาในการสอนเด็กร่วมกับครูในชั้นเรียนมากกว่าที่จะนำเด็กกลุ่มนี้ออกมาสอนในห้องสอนเสริม
5. ชั้นเรียนพิเศษและชั้นเรียนปกตินักเรียนเรียนในชั้นเรียนพิเศษและเข้าเรียนร่วมในชั้นเรียนปกติมากขึ้นตามความเหมาะสมโดยอาจเรียนร่วมในบางวิชา เช่น พลศึกษา ศิลปศึกษา ดนตรี และนาฏศิลป์ การงานพื้นฐานอาชีพ จริยศึกษา ครูการศึกษาพิเศษและครูปกติร่วมกันทำงานซึ่งต้องร่วมกันรับผิดชอบ รูปแบบนี้จัดได้ทั้งระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา
6. ชั้นเรียนพิเศษในโรงเรียนปกติ นักเรียนเรียนในชั้นเรียนพิเศษเต็มเวลาร่วมกับเพื่อนเด็กปกติประมาณ 5-10 คน มีครูประจำชั้นเป็นผู้สอนเองทุกวิชาเด็กจะมีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมกับเด็กทั่วไป เช่น การเข้าแถวเคารพธงชาติ สวดมนต์ไหว้พระ การรับประทานอาหาร ตลอดจนการไปทัศนศึกษา เป็นต้น

รูปแบบการจัดการเรียนร่วมทั้ง 6 รูปแบบ ควรพิจารณาความต้องการจำเป็นพิเศษร่วมกันจากหลาย ๆ ฝ่าย ได้แก่ ผู้ปกครอง เด็ก ผู้บริหาร ครู และนักวิชาชีพที่เกี่ยวข้อง

การจัดการศึกษาแบบเรียนร่วม

การศึกษาเป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาและส่งเสริมประสบการณ์ด้านต่าง ๆ ของมนุษย์ โอกาสในการพัฒนาตนเองมีผลจากการศึกษาทั้งสิ้น ดังนั้นการศึกษาเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับคนทุกคน ในสังคม เด็กที่มีความต้องการพิเศษทางการศึกษามีความต้องการ โอกาสด้านการศึกษา เช่นเดียวกับคนอื่น ๆ ในสังคม การจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษทางการศึกษามีผู้ที่ให้แนวคิดที่สำคัญเกี่ยวกับการจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษไว้ดังนี้

ในด้านการจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ สุรินทร์ ยอดคำแปง (2539 : 61-64) ได้อธิบายว่าลักษณะการจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษครอบคลุมหลายด้านการจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษเป็นการศึกษาที่มุ่งให้ผู้เรียนที่มีความบกพร่องทางกาย สติปัญญา อารมณ์ ได้มีการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับสภาพทางร่างกายจิตใจและความสามารถ และเป็นการศึกษาที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนที่มีความสามารถพิเศษหรือมีปัญหาพิเศษให้สามารถพัฒนาตามความถนัดและอัจฉริยภาพของตนได้อย่างเต็มที่ ซึ่งมีความแตกต่างกับเด็กปกติด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา จนไม่อาจรับประโยชน์จากการสอนตามโครงการที่จัดให้แก่เด็กปกติทั่วไปได้

นอกจากนั้นการจัดการศึกษาพิเศษซึ่งเป็นการจัดการศึกษาที่จัดขึ้นสำหรับเด็กที่ได้รับการยกเว้นตามพระราชบัญญัติการประถมศึกษาเพราะเหตุที่เป็นเด็กบกพร่องในส่วนกำลังกาย และกำลังความคิดหรือเป็นโรคเรื้อรังหรือโรคติดต่อ และเด็กนอกกระดบในทางภูมิศาสตร์และเศรษฐกิจ เนื่องจากผู้ปกครองยากจน มีบ้านอยู่ไกล โรงเรียนที่สอนเกินกว่า 3,000 เมตร และไม่อาจส่งเด็กในความปกครองไปเข้าเรียนได้ หรืออยู่ในถิ่นทุรกันดารแต่จำเป็นต้องจัดให้ผู้เรียนเป็นพิเศษในด้านวิธีการสอน การจัดการดำเนินการและการให้บริการ ทั้งนี้เพราะบุคคลเหล่านี้เป็นผู้ด้อยโอกาสตลอดจนขาดความเสมอภาคในการได้รับสิทธิตามที่รัฐจัดการศึกษาภาคบังคับสำหรับเด็กวัยเรียนโดยทั่วไป ซึ่งเกิดจากสาเหตุแห่งความด้อยโอกาสนั้น เป็นผลมาจากสภาพความบกพร่องทางด้านร่างกาย สติปัญญา และอารมณ์ นอกจากนี้ยังรวมถึงการจัดการศึกษาให้เด็กปัญญาเลิศด้วย แต่ต้องครอบคลุมถึงการจัดสภาพแวดล้อมทางด้านกายภาพ สื่อ อุปกรณ์พิเศษ กระบวนการสอน และการช่วยเหลืออื่น ๆ โดยการวางแผนเป็นรายบุคคลและติดตามอย่างเป็นระบบ เพื่อมุ่งให้เด็กสามารถพึ่งตนเองได้และบรรลุความสำเร็จทางการศึกษามากที่สุด

จากแนวคิดดังกล่าวข้างต้นนั้น มีความสอดคล้องกันในเรื่องดังกล่าว ดังที่ วารี ธีระจิตร (2541 : 1-3) ได้กล่าวว่า การจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษเป็นการจัดการศึกษา ทั้งทางด้านการเรียนการสอนและบริการที่จัดให้สำหรับเด็กที่บกพร่องในด้านต่าง ๆ ได้แก่เด็ก ปัญญาอ่อน เด็กพิการทางกายและสุขภาพ เด็กพิการทางตา เด็กพิการทางหู เด็กที่มีปัญหาทางสังคม และเด็กที่มีปัญหาทางด้านการพูดซึ่งอาจอยู่ในโรงเรียนปกติหรือ โรงเรียนพิเศษก็ได้ซึ่งมีความ สอดคล้องกับ อุบล เล่นวารี (2542 : 1) ได้กล่าวว่า การจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการ พิเศษ เป็นการจัดการศึกษาที่แตกต่างไปจากการศึกษาสำหรับเด็กปกติ ในด้านวิธีการสอน กระบวนการ ตลอดจนเนื้อหาวิชา หลักสูตร เครื่องมือและอุปกรณ์การสอนที่จำเป็น

จากความหมายข้างต้น สรุปได้ว่าการจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ คือ การจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญาซึ่งต้อง ได้รับการช่วยเหลือที่มีความแตกต่างจากเด็กปกติในด้านกระบวนการและวิธีการสอนและใน บางครั้งจำเป็นต้องมีเครื่องมือหรืออุปกรณ์อื่นช่วยเหลือหรือรับบริการสนับสนุนด้วย

นโยบายและการดำเนินงานการจัดการศึกษา

จากแนวนโยบายและการจัดการในแนวทางการดำเนินงานระดับชาติ ที่เกี่ยวกับการ การศึกษาพิเศษในการประชุมระดับโลก ว่าด้วยเรื่องการศึกษาสำหรับผู้มีความต้องการพิเศษ : การเข้าถึงและคุณภาพการศึกษา ณ เมืองซาลามันกา ประเทศสเปน พอสรุปได้ว่า การจัดศึกษาควร เป็นแบบบูรณาการ และการฟื้นฟูโดยมีชุมชนเป็นฐานโดยอาศัยแนวทาง 2 แนวทาง คือ การบูรณา- การและการมีส่วนร่วม จุดมุ่งหมายหลัก คือ เพื่อให้การศึกษาเพื่อปวงชนประสบความสำเร็จ ดังนั้นควรมีการดำเนินในด้านกฎหมายควรยอมรับหลักการความเท่าเทียมกันใน โอกาสทาง การศึกษา ของเด็กและเยาวชน โดยจัดให้มีการดำเนินงานในสภาพการเรียนรู้ร่วมกันให้มากที่สุด และ ควรมีการนำมาตราการทางกฎหมายที่คู่ขนานและเสริมซึ่งกันและกัน ในขอบข่ายในการร่วม ประสานงาน ด้านสาธารณสุขสวัสดิการสังคม และการฝึกทางอาชีพตลอดจนการจ้างงานมาใช้ เพื่อให้เกิด การสนับสนุนและให้กฎหมายการศึกษาที่มีผลในทางปฏิบัติอย่างเต็มที่ ในด้าน นโยบายการศึกษานั้นได้กล่าวไว้ว่า ในทุกระดับตั้งแต่ระดับชาติถึงระดับท้องถิ่นควรระบุว่า เด็ก ด้อยโอกาสควรเข้าเรียนในโรงเรียนใกล้บ้าน แต่ก็อาจพิจารณายกเว้นเป็นกรณี ๆ ไป แต่ทั้งนี้ควรมี การดำเนินการให้ เด็กด้อยโอกาสเข้าสู่ระบบการศึกษาปกติ และให้ความสนใจแก่เด็กที่มีความ บกพร่องอย่างรุนแรงหรือช้าอ่อนควรได้รับการศึกษาตามศักยภาพ แต่เน้นในความแตกต่างระหว่าง บุคคลและ สถานการณ์ของเด็กกลุ่มดังกล่าว แต่การฟื้นฟูโดยมีชุมชนเป็นฐานเป็นสิ่งสำคัญ มากในการร่วมให้

การสนับสนุนการศึกษาและมีการฝึกอบรมให้กับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ตลอดจนถึงมีส่วนร่วมในการสนับสนุนทางการเงินเพื่อเอื้อต่อการพัฒนาโรงเรียนแบบการเรียนรู้ร่วม และควรจัดให้มีการจัดการด้านบริหารอย่างเหมาะสมอีกด้วย ในการพัฒนาโรงเรียนแบบเรียนรู้ร่วมเพื่อจัดการศึกษาให้กับนักเรียนทั้งเมืองและชนบทนั้นต้องการมีการเผยแพร่ นโยบายของการอยู่ร่วมกันที่ชัดเจนและมีพลังพร้อมทั้งการสนับสนุนด้านการเงินอย่างเพียงพอ และควรมีการให้ข้อมูลข่าวสาร ชัดชัดคติ และสร้างทัศนคติที่ดี สิ่งสำคัญต่อความสำเร็จของโรงเรียนแบบเรียนรู้ร่วมได้แก่ หลักสูตร อาคาร การบริหารโรงเรียน การเรียนการสอน การประเมินผล บุคลากร ทัศนคติของโรงเรียน และกิจกรรมเสริมหลักสูตร(สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2543 : 1-21)

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาสำหรับเด็กพิเศษ ผู้วิจัยสรุปได้ดังนี้ อนุสรณ์ สมตระกูล (2531 : 34) ได้ศึกษาการปรับตัวของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการได้ยินอายุระหว่าง 15-20 ปี ที่เรียนร่วมห้องเรียนเดียวกับเด็กปกติในกรุงเทพมหานคร พบว่านักเรียนที่มีความบกพร่องทางการได้ยินส่วนใหญ่มีการปรับตัวอยู่ปานกลางรวมในทุกด้านยกเว้นนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการได้ยินที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง โดยที่ฐานะเศรษฐกิจของบิดามารดาสูงส่วนใหญ่มีการปรับตัวเข้ากับเพื่อนและบรรยากาศทางการเรียนการสอนอยู่ในระดับดี ทองนวล ภูประเสริฐ (2538 : 69) ได้ศึกษาเจตคติของบุคลากรทางการศึกษาที่มีต่อเด็กที่มีความต้องการพิเศษและต่อการเรียนรู้ร่วม พบว่า บุคลากรทางการศึกษามีเจตคติทางบวกต่อหน้าที่ความต้อการพิเศษและมีความแตกต่างภายในกลุ่มค่อนข้างน้อย มีเจตคติในลักษณะไม่แน่ใจต่อการเรียนรู้ร่วมซึ่งมีความแตกต่างกันภายในกลุ่มค่อนข้างมาก สำหรับบุคลากรทางการประถมศึกษาที่มีหน้าที่ต่างกันมีเจตคติต่อเด็กที่มีความต้องการพิเศษแตกต่างกัน จากการศึกษาพบว่า ฝ่ายเจ้าหน้าที่สนับสนุนมีเจตคติทางบวกสูงกว่าฝ่ายปฏิบัติการ

สุกัญญา ขำเพชร (2538 : 67) ได้ศึกษาความพร้อมและความต้องการในการจัดการเรียนรู้ร่วมระหว่างเด็กที่มีความต้องการพิเศษกับเด็กปกติในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า โรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษากรุงเทพมหานครยังไม่มีความพร้อมด้านอาคารสถานที่เพื่อจัดการเรียนรู้ร่วม ตลอดจนถึงไม่มีความพร้อมทางด้านบุคลากรเพื่อจัดการเรียนรู้ร่วมนอกจากครูประจำชั้นปกติ ยังขาดความพร้อมทางด้านเครื่องมือและอุปกรณ์ ผู้บริหารโรงเรียนยังไม่มีความคิดที่จะจัดการเรียนรู้ร่วม ผู้บริหาร และครูผู้สอนมีความเห็นสอดคล้องกันว่าควรจัดการเรียนรู้ร่วมสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ

ทางด้านสติปัญญาเป็นอันดับแรก และควรจะจัดการเรียนร่วมประเภทจัดชั้นพิเศษในโรงเรียนปกติ เรียนร่วมเป็นเวลาเป็นอันดับแรก

พัชรี จิวพัฒนกุล (2538 : 65) ได้ศึกษาแนวโน้มของการจัดการศึกษาพิเศษของไทย ผลการวิจัยพบว่า ด้านนโยบายจะต้องมีการระบุแผนพัฒนาประชากร ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติให้ชัดเจนว่าจะต้องดำเนินการช่วยเหลือเด็กพิเศษอย่างไร โดยเน้นความสำคัญในการให้ความรู้สำหรับพ่อแม่ ผู้ปกครองในการเตรียมความพร้อมก่อนมีบุตร และสังเกตความผิดปกติของบุตร สนับสนุนให้องค์กรต่าง ๆ ร่วมมือกับรัฐที่จะช่วยเหลือเด็กพิเศษกลุ่มต่าง ๆ ได้รับความรู้ทางการศึกษาโดยรัฐจะขยายโอกาสทางการศึกษาพิเศษเพิ่มขึ้นอย่างทั่วถึงในระหว่างหน่วยงานที่จัด จะมีการประสานงานทางวิชาการและการใช้ทรัพยากรร่วมกันมากขึ้น รัฐควรจะต้องมีการส่งเสริมงบประมาณอื่นตามความจำเป็น ส่วนลักษณะการจัดการศึกษาพิเศษรัฐจะสนับสนุนให้มีการจัดการเรียนร่วมเพิ่มขึ้นในระดับชั้นในหลากหลายรูปแบบ ในด้านมาตรฐานในการจัดการศึกษานั้น มีการกำหนดแนวทางในการจัดหลักสูตรแกน การนิเทศติดตามผล การผลิตและการพัฒนาบุคลากร และการจัดอาคารสถานที่ให้สอดคล้องกัน โดยยึดหยุ่นตามความเหมาะสมและผู้ปกครองมีแนวโน้มในการให้ความร่วมมือในการจัดการศึกษาพิเศษมากขึ้น

อารม คล้ายคลุ้ม (2540 : บทคัดย่อ) ได้เปรียบเทียบความสามารถในการรับรู้ทางสายตาของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาระดับเรียนได้ อายุ 9-12 ปี ระหว่างวิธีการฝึกทักษะด้วยการเล่นเกม และวิธีการฝึกทักษะด้วยการใช้แบบฝึก พบว่า เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาระดับเรียนได้ที่ได้รับการฝึกด้วยการเล่นเกมและได้รับการฝึกทักษะด้วยการใช้แบบฝึก มีความสามารถในการรับรู้ทางสายตาสูงขึ้น ผลการวิจัยยังพบอีกว่า เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาระดับเรียนได้ ที่ได้รับการฝึกทักษะด้วยการเล่นเกม และเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาระดับเรียนได้ ที่ได้รับการฝึก ด้วยการใช้แบบฝึกมีความสามารถในการรับรู้ทางสายตาแตกต่างกัน

อ้อไพพิศ บุนนาค (2540 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาระดับชั้นอนุบาลที่ได้รับการจัดประสบการณ์ในการเล่นน้ำและเล่นทราย ผลการศึกษา พบว่า เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญามีทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ และในด้านการสังเกตและการเปรียบเทียบหลังการจัดประสบการณ์การเล่นน้ำเล่นทรายสูงกว่าก่อนการจัดประสบการณ์การเล่นน้ำเล่นทราย

ชวลิต ตั้งเชื่อนจันทร์ (2540 : 92) ได้ศึกษาความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูที่สอนเด็กนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษเรียนร่วมกับเด็กปกติใน โรงเรียนประถมศึกษาสังกัดคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ พบว่า ความพึงพอใจของครูที่สอนนักเรียนที่มีความ

ต้องการพิเศษเรียนร่วมกับเด็กปกติในโรงเรียนประถมศึกษาที่มีความพึงพอใจในระดับปานกลาง ด้านปัจจัยกระตุ้นและปัจจัยต้าน พบว่ามีความพึงพอใจในระดับปานกลาง เมื่อเปรียบเทียบความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูที่สอนนักเรียนที่ความต้องการพิเศษเรียนร่วมกับเด็กปกติพบว่าครูที่มีประสบการณ์การสอนมากกว่า 7 ปี มีความพึงพอใจโดยรวมมากกว่าครูที่มีประสบการณ์ในการสอนระหว่าง 0-3 ปี

นิลบล ทูรานุกภาพ (2540 : 90) ได้ประเมินโครงการพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาสำหรับเด็กพิการเรียนร่วมกับเด็กปกติของสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ พบว่า ความคิดเห็นของผู้อำนวยการการประถมศึกษาจังหวัดศึกษานิเทศก์สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด ผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนในด้านกระบวนการบริหารโครงการ พบว่า การจัดโครงสร้างการบริหาร การจัดบุคลากรประจำโครงการ การอำนวยความสะดวก การประสานงาน ส่วนการติดตามประเมินผลและการสนับสนุนด้านงบประมาณความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนความคิดเห็นด้านการวางแผนโครงการอยู่ในระดับมาก การประเมินด้านการปฏิบัติงานตามโครงการในเรื่องกระบวนการคัดแยกเด็กการปฏิบัติงานในในระดับปานกลาง และความคิดเห็นของผู้อำนวยการ การประถมศึกษาจังหวัด ศึกษานิเทศก์สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด ผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนในโครงการการเรียนร่วมที่มีต่อโครงการพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาสำหรับเด็กพิการเรียนร่วมกับเด็กปกติของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติไม่มีความแตกต่างกัน

สมจิตต์ ฤทธิรักษา (2541 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการใช้คอมพิวเตอร์เพื่อช่วยในการเรียนรู้แก่เด็กปัญญาอ่อน พบว่า เด็กปัญญาอ่อนสามารถเรียนรู้องค์ประกอบการทำงาน และการใช้งานทั่วไปของคอมพิวเตอร์ การเล่นเกมส์ การพิมพ์ การต่อภาพได้ ซึ่งเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่สามารถนำคอมพิวเตอร์มาช่วยในการเรียนการสอนได้ และเด็กปัญญาอ่อนเหล่านี้มีแนวโน้มที่อยากเรียนรู้คอมพิวเตอร์เพิ่มมากขึ้น โดยมีปัจจัยในเรื่องสติปัญญา สถานภาพของครอบครัว และการสนับสนุนตลอดจนทัศนคติของผู้ปกครองที่เกี่ยวข้อง

ระริน สุรวัดนานันท์ (2542 : 69-77) ได้ศึกษาการจัดการศึกษาสำหรับเด็กออทิสติกในระดับก่อนประถมศึกษา : กรณีศึกษาโรงเรียนในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่าผู้บริหารในโรงเรียนเห็นด้วยในระดับสูงกับสภาพการณ์การจัดหลักสูตรด้านการเรียนร่วมในโรงเรียนปกติว่าจะช่วยให้เด็กกลุ่มนี้มีการปรับตัวกับสังคมได้ดี ส่วนสภาพการณ์การรับเด็กเข้าเรียนร่วมขึ้นอยู่กับความพร้อมของเด็กในแต่ละคน และจำเป็นต้องมีการประเมินความพร้อมของเด็ก และในด้านสภาพการณ์จัดหลักสูตรสำหรับเด็กออทิสติก ควรจัดเป็นการพิเศษโดยปรับปรุงหลักสูตรเป็นรายบุคคล ในด้านการจัดครูผู้สอนสำหรับเด็กออทิสติก พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนเห็นด้วยในระดับสูงว่าครูที่สอน

เด็กออทิสติกควรต้องผ่านการอบรมการสอนสำหรับเด็กออทิสติก และยังมีอีกพบว่า ผู้ปกครองมีความสำคัญในการให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการช่วยเหลือเด็กออทิสติก ในด้านต่าง ๆ ด้วย

สุจิตรา ศรีสุโร (2542 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการสร้างชุดการสอนวีดิทัศน์เรื่องการส่งเสริมพัฒนาการเด็กดาวน์ซินโดรมอายุแรกเกิด -1 ปี พบว่า มีประสิทธิภาพ 80.50/81.05 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 80/80 ผู้ปกครองมีความรู้เรื่องการส่งเสริมพัฒนาการเด็กดาวน์ซินโดรม อายุแรกเกิด -1 ปี หลังชมการสอนวีดิทัศน์ของผู้ปกครองสูงขึ้นและความสามารถปฏิบัติการส่งเสริมพัฒนาการเด็กดาวน์ซินโดรมอายุแรกเกิด -1 ปี ของผู้ปกครองหลังฝึกตามแบบชุดการสอนวีดิทัศน์แล้วอยู่ในระดับดี

รัตนา ศรีเหรียญ (2543 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องการส่งเสริมคนพิการเข้าทำงาน ด้านการศึกษา พบว่า หน่วยงานที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ ร้อยละ 79.1 ไม่มีคนพิการในหน่วยงานสำหรับหน่วยงานที่เหลือ ร้อยละ 21.9 ที่มีคนพิการทำงานด้วยนั้น มีคนพิการทำงานรวมทั้งหมด 360 คน แบ่งเป็น เพศชาย 231 คน และเพศหญิง 129 คน ประเภทของความพิการมากที่สุดคือ พิการทางร่างกายหรือการเคลื่อนไหวภายหลังจากเข้าทำงานแล้ว จำนวน 247 คน รองมาคือ พิการทางจิตหรือพฤติกรรม จำนวน 38 คน พิการทางการมองเห็น 37 คน พิการทางการสื่อความหมาย 25 คน และคนพิการทางสติปัญญาหรือการเรียนรู้ 13 คน และยังมีพบว่า สภาพปัญหาและอุปสรรคที่ทำให้คนพิการไม่สามารถเข้าทำงานด้านการศึกษาของหน่วยงานในระดับกรมและระดับจังหวัดมีสาเหตุสำคัญคือ ขาดอุปกรณ์และเครื่องมือ เครื่องใช้สำหรับคนพิการ ขาดการศึกษาค้นคว้า และวิจัยที่เป็นประโยชน์ต่อการประกอบอาชีพทางด้านการศึกษาของคนพิการ ตลอดจนยังขาดการประสานงานระหว่างองค์กรที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชนขาดการดำเนินการฝึก และส่งเสริมอาชีพให้คนพิการที่จะเข้าทำงานด้านการศึกษา ขาดความชัดเจนของนโยบาย แผนงานและมาตรการในการที่จะส่งเสริมคนพิการเข้าทำงานด้านการศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2543 : 140) ได้ศึกษาการจัดการเรียนร่วมในมุมมองจากผู้ปฏิบัติจริงสรุปว่า การจัดการเรียนร่วมที่มีประสิทธิภาพของโรงเรียนต้องมีการวางแผนการดำเนินการ และจัดระบบตั้งแต่ระดับชาติถึงระดับท้องถิ่น เริ่มจากมีนโยบายชัดเจนในการจัดการเรียนร่วมให้มีความเหมาะสม โดยคำนึงถึงประสิทธิภาพให้มากที่สุด และจัดให้มีการพัฒนาบุคลากรที่เกี่ยวข้องทุกระดับโดยการฝึกอบรมให้มีความรู้ ความสามารถ ในการจัดการเรียนร่วมและสามารถทำงานร่วมกันได้ ประการสุดท้ายให้มีการประสานงานระหว่างเครือข่าย เพื่อให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันตามความสามารถและงานที่รับผิดชอบ ซึ่งปัจจัยดังกล่าวต้องมีการดำเนินการไปพร้อม ๆ กันและสอดคล้องสัมพันธ์กัน

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2543 : 52-65) ได้ศึกษาการติดตามนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษที่เรียนจบระดับประถมศึกษาที่ออกกลางคันก่อนจบระดับชั้นประถมศึกษา ซึ่งพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพการจัดการศึกษาพิเศษในโรงเรียนประถมศึกษาที่มีการจัดการเรียนร่วม ได้ประสบผลสำเร็จมีปัจจัยหลายประการ คือ สภาพความสัมพันธ์ของนักเรียนกับครอบครัว เพื่อน ครูผู้สอน ตลอดจนบุคคลอื่นในโรงเรียนและสังคมรอบ ๆ ตัวนักเรียน การจัดอุปกรณ์ที่จำเป็น และบริการพิเศษสำหรับนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ การจัดส่งอำนวยความสะดวกในโรงเรียนให้เหมาะสมกับนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษที่เข้าเรียนใน โรงเรียน และมีการเตรียมบุคลากรด้านการศึกษาพิเศษ การสร้างเครือข่ายความร่วมมือตลอดจนในการพัฒนา นักเรียนงบประมาณ ในการดำเนินงานทางด้านการศึกษาพิเศษการรับรู้และการใช้สิทธิตามพระราชบัญญัติคนพิการและความคาดหวังของสังคมต่อคุณลักษณะของนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษด้วย

สำนักนิเทศและพัฒนามาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2543 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการจัดการเรียนร่วมจากมุมมองของผู้ปฏิบัติจริง พบว่า การจัดการเรียนร่วมระหว่างเด็กที่มีความต้องการพิเศษกับเด็กปกติของสำนักงานการประถมศึกษาแห่งชาติที่ผ่านมามีความไม่พร้อมเกือบทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านบุคลากร อาคารสถานที่ หรืองบประมาณและอื่น ๆ

กรองจิตร เตชะวงศ์ (2544 : 31-59) ได้ศึกษาเรื่องการจัดการเรียนร่วมสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษในโรงเรียนประถมศึกษาอำเภอหาดขามจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ในด้านการจัดเตรียมความพร้อมด้านอาคารสถานที่ในการดำเนินการเรียนร่วม จำเป็นต้องมีการปรับห้องน้ำให้มีความเหมาะสม และจัดห้องสำหรับปฏิบัติกิจกรรมเสริมสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ในด้านบุคลากรได้มีการส่งครูเข้ารับการอบรมและส่งครูไปศึกษาดูงานในโรงเรียนโครงการเรียนร่วม โดยที่ครูส่วนใหญ่ไม่ได้จัดทำแผนการศึกษาเฉพาะบุคคลและไม่ได้จัดทำแผนระยะสั้น ส่วนด้านการประเมินผล ครูบางส่วนได้ปรับรูปแบบให้เหมาะสมกับเด็กที่มีความต้องการพิเศษเรียนร่วม

บั้งอร ต้นปาน (2539 : 3) ได้ศึกษาเรื่อง ความต้องการทางการศึกษาระดับปฐมวัยของเด็กพิเศษ ปีการศึกษา 2539 ของศูนย์การศึกษาพิเศษสถาบันราชภัฏสวนดุสิต พบว่ารัฐยังไม่ส่งเสริมการพัฒนาเด็กพิเศษอย่างต่อเนื่อง การประชาสัมพันธ์สื่อสารยังไม่ทั่วถึง ขาดเครื่องมือและบุคลากรในการตรวจสอบคัดแยกเด็กพิเศษแต่ละประเภท ขาดการประชาสัมพันธ์ให้ผู้ปกครอง ครูส่วนหนึ่งยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความต้องการพื้นฐานของเด็กพิเศษ การเรียนการสอนยังไม่เหมาะสมกับเด็กแต่ละบุคคลอย่างแท้จริง และงบประมาณที่ใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอน ยังไม่เพียงพอ

ผดุง อารยะวิญญูและคณะ (2544 : 3) ได้ศึกษาความต้องการกำลังคนในการพัฒนาการศึกษาพิเศษ พบว่า การผลิตครูการศึกษาพิเศษในระดับปริญญาโทสามารถผลิตเฉพาะที่มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒแห่งเดียว เฉลี่ยภาคเรียนละ 20 คน การผลิตครูการศึกษาพิเศษในระดับปริญญาตรี มีผลิตในสถาบันราชภัฏ 6 แห่ง ผลิตได้เฉลี่ยปีละ 119 คน และการผลิตบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาพิเศษยังผลิตไม่มากนักเมื่อเปรียบเทียบกับกับจำนวนเด็กที่มีความต้องการพิเศษที่ต้องให้บริการ นโยบายในการลดจำนวนข้าราชการเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนางานด้านการศึกษาพิเศษ

ผดุง อารยะวิญญู (2541 : 3) ได้ศึกษาการทดลองใช้รูปแบบใหม่สำหรับการจัดการศึกษาพิเศษในชนบท โดยใช้วิธีการศึกษาแบบไม่จำแนกประเภท พบว่า การจัดการศึกษาพิเศษโดยไม่จำแนกประเภท เป็นวิธีการที่มีประสิทธิภาพสามารถใช้กับโรงเรียนในชนบทในการจัดการศึกษาให้กับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ

วิเชียร แดงสาย (2545 : 3) ได้ศึกษาปัญหาการจัดการศึกษาพิเศษในโรงเรียนระดับประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดบุรีรัมย์ ผลการศึกษาพบว่า ปัญหาการจัดการศึกษาพิเศษในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดบุรีรัมย์ของผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอน โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ด้านบริหารจัดการ ด้านคุณภาพนักเรียนและด้านการเรียนการสอนมีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง